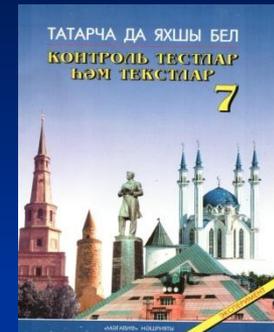
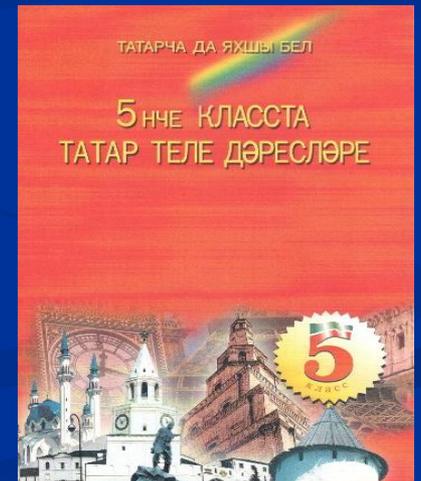
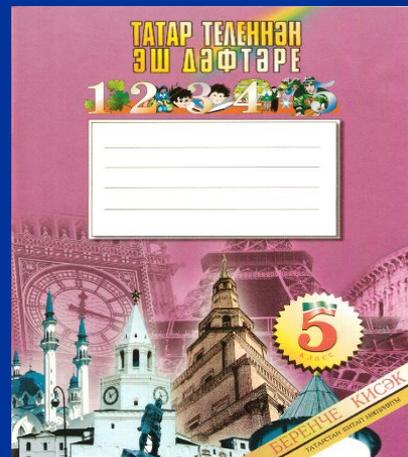
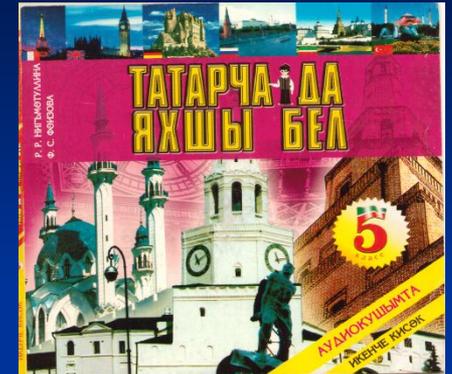
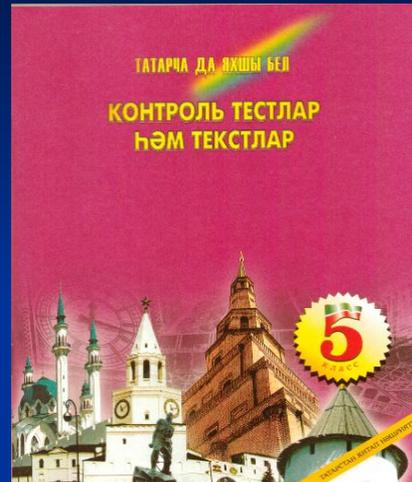
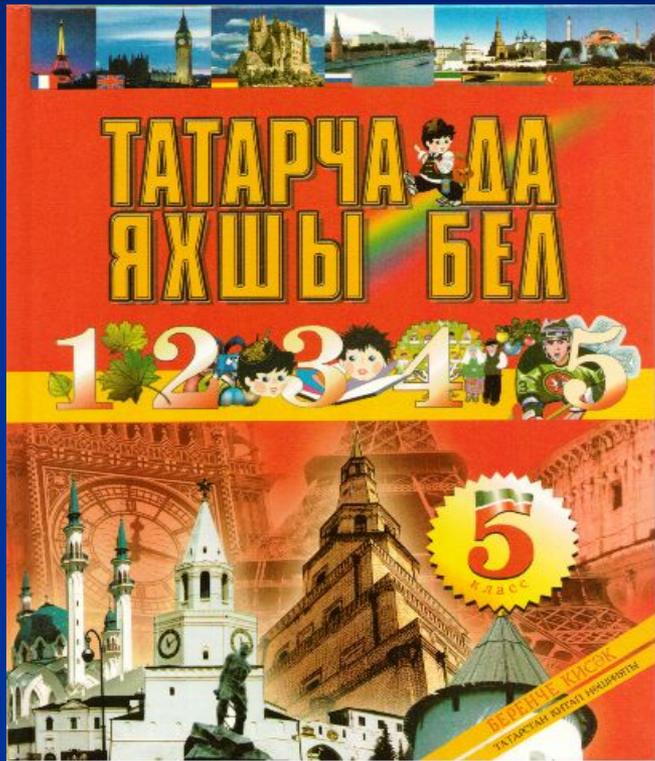

УМК «Татарча да яхшы бел» для русскоязычных учащихся 5-11 классов

учебник
рабочая тетрадь
аудиодиск
сборник КИМ
методическое пособие для учителя
электронный учебник

Комплект для 5 класса

Творческий коллектив – создатели УМК

Руководитель проекта Шайхелисламов
Раис Фалихович

Автор Нигматуллина Рузалия
Рахметовна

Соавторы

Фаизова Фирая Сафовна

Яковлева Венера Алексеевна

Учителя -помощники

Аминова Аниса Анваровна,
Султанова Румия Миргазияновна
Юнусова Рушания Абударовна

Редактор Раскулова Роза Ивановна

Художники Алла Айсена и Валерий Фомин

композитор **Ахметшин Васим Васирович**
диктор **Ахметшина Асия Мухаметовна**
звукорежиссёр **Ахметшин Айдар Васирович**

Фотографы

Радик Габдрахманов

Вячеслав Бурнышев

Работа с героями учебника

Форзац учебника

Исемнәрнең килешләрдә төрләнеше (Склонение имён существительных по падежам)

Килешләр (Падежи)	Килеш сораулары (Падежные вопросы)	Аффикслар (Аффиксы, окончания)
Баш килеш (Именительный п.)	Кем? (Кто?) Нәрсә? (Что?)	—
Иялек килеше (Притяжательный п.)	Кемнең? (Кого?) Чей? Нәрсәнең? (Чего?)	-ның/-нең
Юнәлеш килеше (Направительный п.)	Кая? (Куда?) Кемгә? (Кому?) Нәрсәгә? (Чему?)	-га/-гә -ка/-кә
Төшем килеше (Винительный п.)	Кемне? (Кого?) Нәрсәне? (Что?)	-ны/-не
Чыгыш килеше (Исходный п.)	Кайдан? Каян? (Откуда?) Кемнән? (От кого?)	
Урын-вакыт килеше (Место-время)		

Зат азамашлыкларының килешләрдә төрләнеше (Склонение личных местоимений по падежам)

Б. к. (Кем?)	мин (я)	син (ты)	ул (он, она, оно)
И. к. (Кемнең?)	минем (у меня, мой, моя, моё, мои)	синең (у тебя, твой, твоя, твоё, твои)	аның (у него, у неё, его, её)
Ю. к. (Кемгә?)	миңа (мне)	сиңа (тебе)	аны (ему, ей)
Т. к. (Кемне?)	минем (меня)	сине (тебя)	аны (его, её)
Ч. к. (Кемнән?)	миннән (от меня, из меня, с меня)	синнән (от тебя, из тебя, с тебя)	аннан (от него, от неё; из него, из неё; с него, с неё)
У.-в. к. (Кемдә?)	миндә (у меня, во мне, на мне)	синдә (у тебя, в тебе, на тебе)	анда (у него, у неё; в нём, в ней; на нём, на ней; там)
Б. к. (Кем?)	без (мы)	сез (вы)	алар (они)
И. к. (Кемнең?)	безнең (у нас, наш, наша, наше, наши)	сезнең (у вас, ваш, ваша, ваше, ваши)	аларга (им)
Ю. к. (Кемгә?)	безгә (нам)	сезгә (вам)	аларны (их)
Т. к. (Кемне?)	безне (нас)	сезне (вас)	алардан (от них, с них, из них)
Ч. к. (Кемнән?)	бездән (от нас, с нас, из нас)	сездән (от вас, с вас, из вас)	аларда (у них, в них, на них)
У.-в. к. (Кемдә?)	бездә (у нас, в нас, на нас)	сездә (у вас, в вас, на вас)	

Тартымлы исемнәрнең килешләрдә төрләнеше (Склонение имён существительных с аффиксами принадлежности по падежам)

Килешләр	Берлек сан			Күплек сан		
	минем ...	синең ...	аның ...	безнең ...	сезнең ...	аларның ...
Б. к.	-ым/-ем, -м	-ың/-ең, -ң	-ы/-е, -сы/-се	-быз/-без -ыбыз/-ебез	-гыз/-гез -ыгыз/-егез	-лары/-ләре
И. к.	-ның/-нең	-ның/-нең	-ның/-нең	-ның/-нең	-ның/-нең	-ның/-нең
Ю. к.	-а/-ә	-а/-ә	-(н)а/-(н)ә	-га/-гә	-га/-гә	-(н)а/-(н)ә
Т. к.	-ны/-не	-ны/-не	-н	-ны/-не	-ны/-не	-н
Ч. к.	-нан/-нән	-нан/-нән	-(н)нан/ -(н)нән	-дан/-дән	-дан/-дән	-(н)нан/ -(н)нән
У.-в. к.	-да/-дә	-да/-дә	-(н)да/-(н)дә	-да/-дә	-да/-дә	-(н)да/-(н)дә

Сан (Имя числительное)

Сан төркемчәләре (Виды числительных)	Сораулар (Вопросы)	Ясалыш ысулы (Способ образования)	Мисаллар (Примеры)
Берлек саннар (Единичные)	Ничә? Күпме? (Сколько?)	—	бер (один), ун (десять) ике йөз унбер (двести одиннадцать)
Күплек саннар (Множественные)	Ничәнчә? (Какой по счёту/ по порядку?)	После гласных: -нчы/-нче После согласных: -ынчы/-енче	алты+нчы (шестой) ике+нче (второй) ун+ынчы (десятый) йөз+енче (сотый)
Саны (Числа)	Ничәү? (Сколько?)	-ау/-әү	ун+ау (десятеро) биш+әү (пятеро)
Саны (Числа)	Ничәшәр? (По сколько?)	После гласных: -шар/-шәр После согласных: -ар/-әр	алты+шар (по шесть) ике+шәр (по два) тугыз+ар (по десять) бер+әр (по одному)
Саны (Числа)	Ничәдәп? (Приблизительно сколько?)	-ләп/-ләп -ларча/-ларча -лаган/-лаган -нарча/-нарча	егерме+ләп (около 20) йөз+ларча мең+ләгән миллион+нарча

Шартлы билгеләр

Фонетик күнегү

Рәсемгә карагыз

Истә калдырыгыз
Дәрес әйтегез

Төзәтегез

Сүзлекчә

Сөйләм этикасы

Бу бик кызык

Тыңлагыз

Укыгыз

Сорауларга җавап бирегез

Парлап эшләгез

Искә төшерегез
Кабатлагыз

Эчтәлек

Сагынырбыз сине, жәй! 5

Ә мәктәптә күңелләрәк 35

Тел кешене дус итә 49

Гаиләмне бик яратам 64

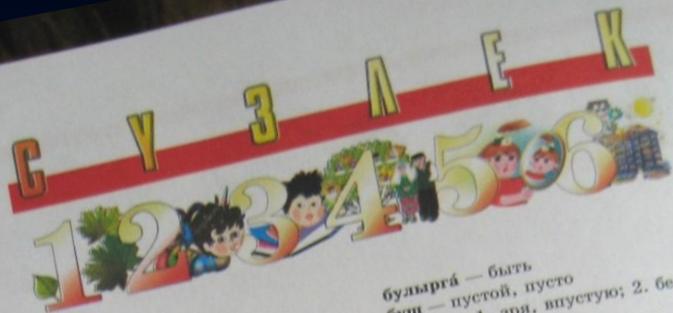

Мин әтиемә дә, әниемә дә охшаган 78

Фатирыбыз миңа ошый 95

А
авъяа — звук
аерьяа — отдельно
аксланырга — оправдываться
акыл — ум
алдаларга — обманывать
алырга — 1. мыслить; 2. брать
ацларга — понимать
арттырырга — увеличивать
айк осте — стоя на ногах

Ә
әдәбият — литература
әдәп — вежливость
әзерләргә — готовить
әйләнергә — 1. превратиться; 2. вращаться, крутиться
әләкләргә — ябедничать
әләкчә — ябеда
әлбәттә — конечно
әрчәргә — чистить

Б
бáрыбер — всё равно
бáйлáм — 1. связка; 2. букет
байлáргá — вязать
бакә — прорубь
бáрәргá — ударять, стукнуть
бáреләшәргá — сталкиваться
бас — иней
бáхáс — спор
бáхáсләшәргá — спорить
бáхэт — счастье
бай — цена, стоимость
бәргә — вместе
бәрдәнбә — единственный
бәргәтлэ — 1. простоватый, наивный;
2. бесхитростный
бәргүгá — родной
бәргүзем — (я) один
бәргүлэ — одновременно
бишәк — колыбель
бóтөн — весь
бóтөнлáй — 1. полностью; 2. совсем
буй — рост

бузырга — быть
буш — пустой, пусто
бушкá — 1. зря, впустую; 2. бесплатно
быёл — в этом году

В
валчык — крошка

Г
гадәт — привычка
гадәтí — обыкновенный, обычный
гадәтләнәргá — привыкать
гадәттá — обычно, как правило
газиз — родной
гайбáт — сплетня
гайбәтчә — сплетник
гасыр — век
гомүмá — в общем, в целом
гомумí — общий

Д
давъя — буря
дәвám — продолжение
дәвám итәргá — продолжить
дәүлэт — государство
диңгéz — море
донъя — мир, вселенная
доя — верблюды

Ж
жәлләргá — жалеть
жәпáп — ответ
жәп — душа
жәйргá — 1. стелить; 2. расстилать
жәй — пешком
жәшнәк — талый
жил — ветер
жилләтәргá — проветривать
жиңгәргá — побеждать
жиңгә — лёгкий, легко
житәкчә — руководитель

И
игәзәкләр — двойняшки,
игәлеклә — добрый
игътибар — внимание

Биремнәрнең тәржемәсе

аерманы әйтегез
бирелгән үрнәк буенча үзгәртегез
бу жөмлэләр белән килешәсезме?
бер-берегезгә сораулар бирегез
дәрәс кулланыгыз
дәрәс җавапларны табыгыз
диктор артыннан кабатлагыз
жөмлэләр текстның эчтәлегенә туры
киләме?
жөмлэләрне тәмамлагыз
искә төшерегез
истә калдырыгыз
кагыйдәне искә төшерегез
кирәкле кушымчалар белән әйтегез
кулланыгыз
нокталар урынына ... куегыз
парлап эшләгез
рәсемгә карап сөйләгез
сорауларга җавап бирегез
сүзлектән карагыз
сорашыгыз
сәнгатьле укыгыз
тексткә исем бирегез
текстның төп фикерен әйтегез
төзәтегез
үз фикерегезне әйтегез
яңа структура белән танышыгыз

Перевод заданий

скажите разницу
измените по данному образцу
согласны ли с этими предложениями?
задайте друг другу вопросы
используйте правильно
найдите правильные ответы
повторите за диктором
соответствуют ли предложения
содержанию текста?
закончите предложения
вспомните
запомните
вспомните правило
скажите с нужными окончаниями
используйте
поставьте вместо точек ...
работайте в парах
расскажите по рисунку
ответьте на вопросы
посмотрите по словарю
расспросите
читайте выразительно
озаглавьте текст
скажите основную мысль текста
исправьте
скажите своё мнение
познакомьтесь с новой структурой

Внутреннее оформление

Беренче, икенче, өченче дәресләр
Кышкы жид бик яныа ул...

1. Рәсемгә карагыз. Сөйләгез. Сөенгезчә, кыз нишлар?

Беренче, икенче, өченче, дүртенче дәресләр

Партадашың кем?

1. Рәсемгә карагыз. Фигурларгаисем айтгез.

Беренче, икенче, өченче дәресләр
Песя, песнем, пескәем...

1. Рәсемгә карап сөйләгез. Песя баласы нишлар? Сөенгезчә, кыз аңа нәрсә деп айта?

Ничә телдә сөйләшәсең?

Бишенче, алтынчы, жиденче, сигезенче дәресләр
Кагылдаһәр нигә кирәк?

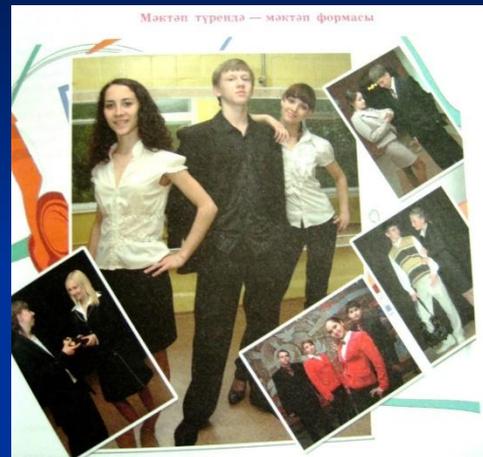

1. Рәсемгә карап, фигурларгаисем айтгез.
2. Умыкы. Сөенгезчә, найсы суларине — кыз, а найсы суларине малай айта?
а) Байкал күлен таба алмыйм.
б) Ул коньбегышта түгел бит?
3. Рәсемне һәм 2 гичә күнегүне кулланып сөйләгез. Сөенгезчә, кем географиягә ихшырак белә?
4. Шагырыма укыгыз. Сөенгезчә, бу укучы мактапта күбрак нинди билгеләр ала?

Укыр идем «биш»кә гена

Укыр идем «биш»кә гена —
Кермәс иде ул «биш»деләр
Бары минем тошка гена;
Рус теленән язмаларны

Кагылдәсез яздырсалар,
«Е»лар, «и»лар аң булсалар.
Өгер, сызык, нокталарны
Куйдырсалар теләгән жиргә,
Начар алмас идем бер да.

Вақытның кадерен беләм

9

Беренче, икенче дәресләр

Әйтегез әле, вақыт күшме?

Иртәнге сәгать 8. Кичке сағат 8. Көндөзге сәгать 12. Төнге сағат 12.

1. Истә калдыргыз. Дәрес әйтегез.

Сәгать ничә? — Который час?
Вақыт күшме? — Сколько времени?
Сәгать ничәдә? — Во сколько часов? / В котором часу?

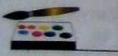

2. Рәсемнәргә карагыз. Сәгать ничә? Дәрес әйтегез.

3. Сүзләрне тыңлагыз. Дәрес укыгыз.

иртәнге [иртәңгә]	соңрак [соңоракъ]
төнге [төңгә]	озаграк [озагыракъ]
әнкәй [әңкәй]	күбрәк [күбәрәк]
борынгы [бороңгы]	шаянрак [шайаныракъ]

4. Рәсемнәргә карагыз. Үрнәктән файдаланып әйтегез.

Үрнәк: Сәгать ничәдә? Иртәнге сәгать сизгәдә. Кичке ...

5. Татарча әйтегез.

в 5 часов утра, в 10 часов дня, в 6 часов вечера, в 11 часов ночи, в 11 часов дня

6. Тыңлагыз. Эш дәфтәрендә вақытны дәрес күрсәтегез.

7. Рәсемнәргә карагыз. Лилиянең көн режимын сөйләгез.

Ул нишли? Йокыдан кайчан тора? Сәгать ничәдә ашый? ...

Йокыдан тора. Зарядка ясей. Юына. Киенә. Иртәнге аш ашый.

Мәктәпкә бара. Тәнәфестә ашханәдә ашый. Мәктәптән кайта.

Көндөзге аш ашый. Өйдә булыша. Урамда саф һавада йөри. Дәрес әзерли.

5. Дөрес әйтпегез.

бер төстөгө — одного цвета
бертөслө — одинаковый

бер төрдөгө — одного вида / фасона
бертөрлө — одинаковый

6. Татарча әйтпегез.

пиджак одного цвета
рубашка светлого цвета
одежда одного фасона
брюки тёмного цвета

одинаковые галстуки
юбки средней длины
обувь на низком каблуке
туфли на высоких каблуках

7. Инглиз гимназиясендәгә мәктәп формасы турында сөйләгез. Ул нинди булырга / булмаска тиеш?

8. Сөйләгез. Бу мәктәптә укучыларның чәчләре нинди булырга / булмаска тиеш?

9. Жәмләләрне тәмамлагыз.

Әгәр укучылар дәресләргә мәктәп формасында йөрсәләр:

- алар арасында бер-берсеннән көнләшү хисе булмый, чөнки...
- алар үз мәктәпләре белән горурлана, чөнки...
- алар зәвык белән киенергә өйрәнә, чөнки...
- алар дәресләрдә җитди эш белән шөгьльләнә, чөнки...

10. Сөйләгез. Мәктәп администрациясе ни өчен мәҗбүри мәктәп формасы керткән?

11. Истә калдырыгыз. Чәч турында шулай әйтәләр.

тузгыган чәч — растрёпанные волосы
таралган чәч — причёсанные волосы
кистерелгән чәч — подстриженные волосы
җыйнак чәч — аккуратные волосы
житкән чәч — обросшие волосы (*о мальчиках*)
җыелган чәч — собранные (*длинные*) волосы

12. 11 нче күнүгүдәгә сүзләрнең антоним вариантларын әйтпегез.

13. Сөйләгез. Инглиз гимназиясендә укучыларның чәчләре нинди булырга / булмаска тиеш? Ә сезнең мәктәбегездә?

14. Рәсемнәргә карагыз. Укучыларның киёмнәре турында фикерләрегезне әйтпегез.

15. Искә төшергез.

шакмаклы — в клетку
буй-буй — в полоску
берчөклө — в горошек
бизәклө — с узорами

кесәлө — с карманом
төймәлө — с пуговицами
якалы — с воротником
җилдө — с рукавами

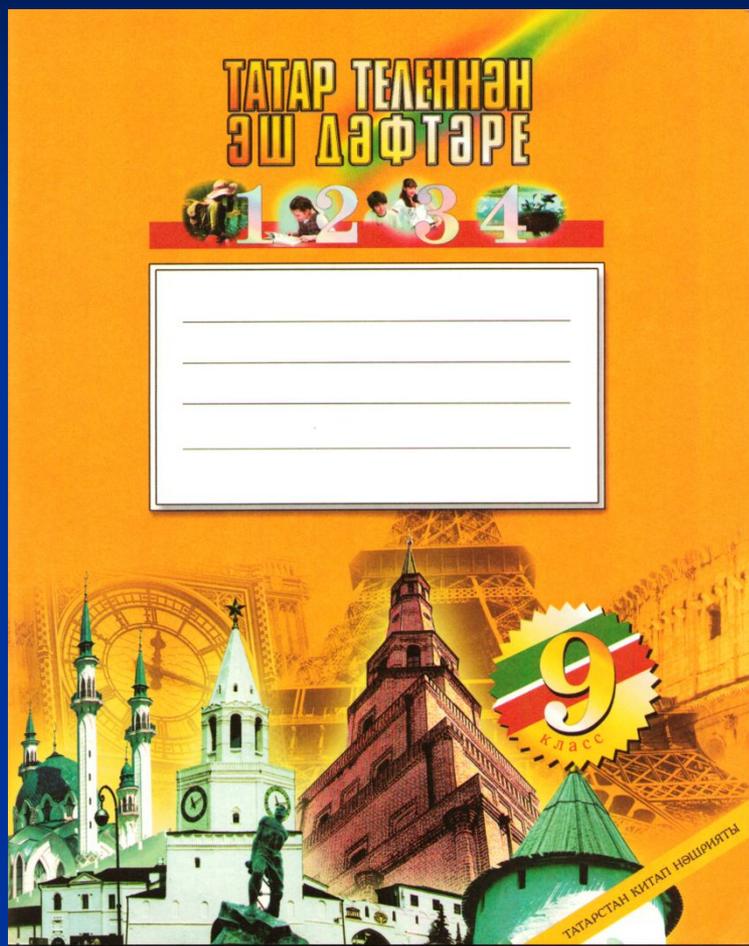
16. 23 нче һәм 24 нче биттөгә рәсемнәргә карап, укучыларның мәктәп формасы турында сөйләгез.

Башлангыч класс укучылары һәм урта яшьтөгә балалар нинди төстөгә, нинди фасондагы киём сайлаганнар?

Бер үк класс укучыларының мәктәп формасы нинди детальләре белән аерылып тора?

Рабочие тетради (5-11 классы)

ШИГЪРИ БИРЕМИ

1. Кирәкле сүзләрне һәм кушымчаларны языгыз.

Мәктәпкә килдек

_____ житте,
Мәктәп _____ килдек,
Якын дуслар _____
Яңадан күр _____.

_____ сез булган
Мәктәбебез _____,
Хәзер бик рәхәт
Бөтенебезгә.

2. Кирәкле кушымчаларны языгыз.

Без тырышлар

Укырга килдек мәктәпкә:
Укый _____ да сөйли _____;
Барыбыз да бик тырышлар,
Ялкаулыкны сөймибез.

Жырлайбыз да, би
Чит телләр өйрән
Күп фәннәрне ях
Галимгә әйләнәб

Әйбәт билгеләр алабыз,
Эти _____ шатлансыннар.

«Син акыллың, уңганым», — дид
Әни _____ макта _____.

3. Юлларын кирәкле тәртиптә урнаштырып, шигырьне яз

Кирлемән

Кирлемән киреләнә,
Гел кирегә сөйләнә.

Шәвәли һәм балалар
Мәктәпкә шат баралар;

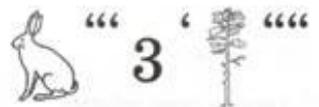
Сагына ямьле жәйне,
Хуш исле чәчәкләрне,

«Артык у
«Болай д
Аның ук
Аңа кан
Яңа ду
«4» ле,

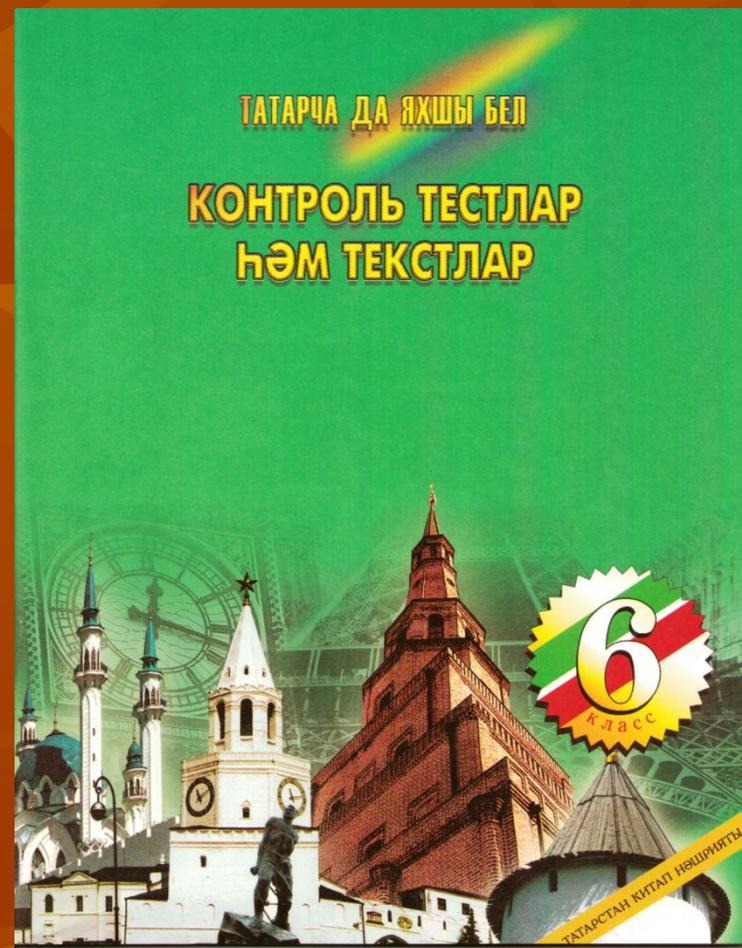
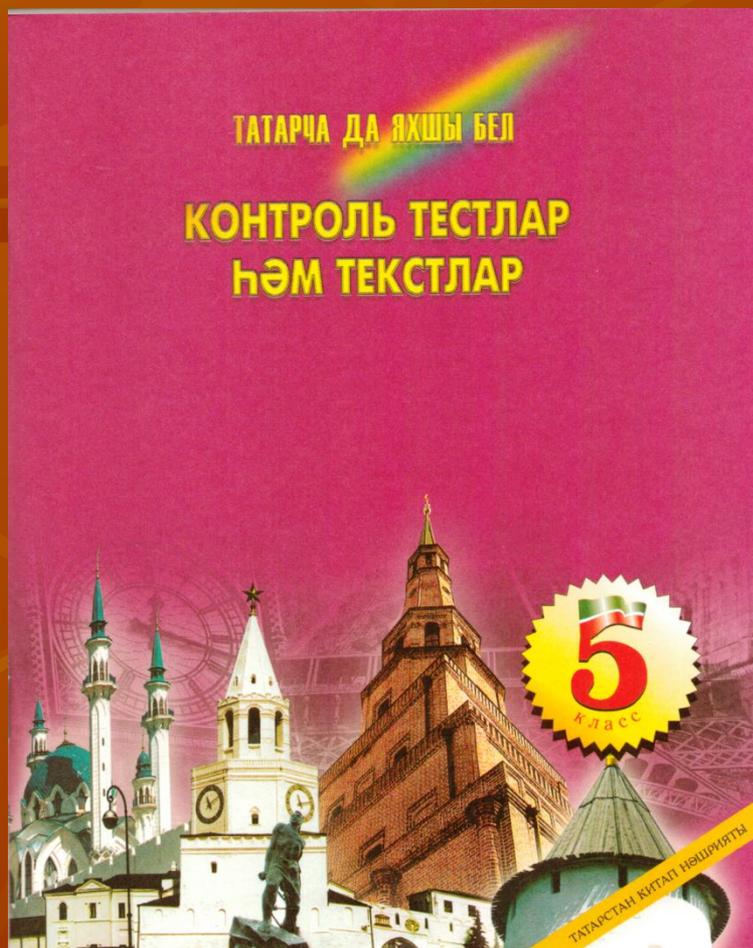
Күңелле ял итәбез

Ребуслар

Сагынырбыз сине, жәй!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____

Сборники КИМ (5-11 классы)

ТЕСТЛАР

1. Кереш контроль тест

А-1. Туры килгән алмашлыкларны күрсәтегез.

_____ жавабыгыз	1) минем
_____ йортың	2) синең
_____ дусларыбыз	3) аның
_____ оныгы	4) безнең
_____ киңәшем	5) сезнең
_____ күршеләре	6) аларның

А-2. Исемнәрне кирәкле формада языгыз.

кунак — минем куна(к) _____	әни — аның _____
өй — синең _____	сәгать — безнең _____
песи — аның _____	мәктәп — сезнең _____

А-3. Артык сүзгә табыгыз.

яңгыр, көз, саргая, пычрак, салкын, песи, жыл

А-4. Татарча язып бетерегез.

Как дела? — Хәлләр _____ ?
Добрый день! — Хәерле _____ !
Спокойной ночи! — Тыныч _____ !

6. Йомгаклау тесты

А-1. Ә, е, ө хәрефләрен сайлап, сүзләргә дәрәҗә биргиз.

м _____ н _____ с _____ б _____ т, м _____ ст _____ кыйль, матд _____, _____ д _____ би, үс _____ мл _____ к

А-2. Кайсы жөмлә сорауга җавап була алмый?

Бу уку елында сезнең классыгызда үзгәрешләр булдымы?

- а) Әйе, безнең класска ике яңа укучы килде.
- б) Әйе, безнең класста барысы да элеккечә, үзгәрешләр юк.
- в) Әйе, безнең классның өч укучысы башка мәктәпкә күчте.

А-3. Парлы исемнәр ясагыз, тәржемәсен күрсәтегез.

а) тимер	_____ чар	_____ птицы
б) төс	_____ корт	_____ железо
в) чүп	_____ кыяфәт	_____ внешность
г) кош	_____ ярак	_____ мусор
д) кирәк	_____ томыр	_____ необходимость

А-4. Кирәкле кушымчаларны сайлап, сыйфатлар ясап языгыз.

-лы/-ле _____,
-чан/-чән _____,
-чыл/-чел _____,

Сүзләр: әдәп, хәрәкәт, намус, вак, үпкә, максат.

А-5. Сыйфатлар языгыз.

(оялчан, үпкәчел, гадел, җитди)

Мондый кешене нинди диләр?

еш үпкәләүче — _____
һәр бәхәснә, һәр эшнә дәрәҗә хәл итүче — _____
юкка-барга шаярмаучы, көлмәүче — _____
һәрвакыт оялчы, иркен аралашмаучы — _____

ӨСТӘМӘ ЭШЛӘУ ӨЧЕН ТЕКСТЛАР

1 нче текст

Тема: Сагынырбыз сине, жэй!

Алма

Менә көз дә килеп житте. Бакчаларда алмалар өлгерде.

Бакчачы бабай Чулпанга зур һәм сап-сары ранет алмасы бирде. Ул алма шундый матур, шундый тәмле һәм хуш исле иде.

Чулпан алмага бик озак сокланып карап торды. «Бу алма белән нишләргә икән? Ашаргамы, юкмы? — дип уйлады ул. — Юк, ашамыйм, бигрәк матур алма бит!»

Кичен ул алманы өстәлгә куйды да дәресләрен әзерләргә утырды. Ләкин аның бер күзе китапта, ә икенчесе алмада иде.

Иртән ул мәктәпкә китте. Мәктәптә ул шул матур алманы дусларына күрсәтте.

— Әйдә, алманы ашыйбыз, — дип кычкырдылар дуслары.

Балалар алманы, шатланып, бергә ашадылар. Шуңа күрә аларга бик күңелле булды.

Идрис Туктардан

өлгерде — поспел

сокланып — восхищённо

2 нче текст

Тема: Сагынырбыз сине, жэй!

Жэйге ял

Минем исемем Марат. Миңа быел жэйге каникул бигрәк тә ошады, чөнки әнием белән жэй башында беренче тапкыр Казанга бардым.

Без Казан шәһәрәндә музейлар карадык, театрға да бардык. Миңа бигрәк тә Бауман урамы ошады. Анда машиналар йөрми. Ул — бик

ТЕКСТЛАРГА БИРЕМНӘР

1 нче текст

Тема: Сагынырбыз сине, жэй!

Алма

1. Текстның эчтәлегенә туры килгән жөмлөгә + , туры килмәгән жөмлөгә – билгеләре куегыз.

___ Әнисе Чулпанга ранет алмасы бирде.

___ Кичен Чулпан алманы ашады.

___ Ул алманы мәктәпкә алып барды.

___ Мәктәптә балалар алманы бергә ашадылар.

___ Балаларга бик күңелле булды.

2. Текстта кайсы ел вакыты турында сүз бара?

а) жэй; б) яз; в) көз

3. Кирәкле сүзләрен табыгыз һәм жөмлөләрен язып бетереgez.

Бакчаларда алмалар _____

а) үсте; б) өлгерде; в) коелды

Чулпан алмасын _____ куйды.

а) өстәлгә; б) кәрзингә; в) вазага

Мәктәптә ул алмасын _____ күрсәтте.

а) укытучыларга; б) дусларына; в) укучыларга

4. Кайсы сүзтезмә текстның исеме була ала?

а) Яхшы алма. б) Яхшы дус. в) Яхшы көн.

5. Сорауларга кыска җаваплар языгыз.

Бакчада нәрсә өлгерде? — _____

Чулпанга кем алма бирде? — _____

Алма нинди? — _____

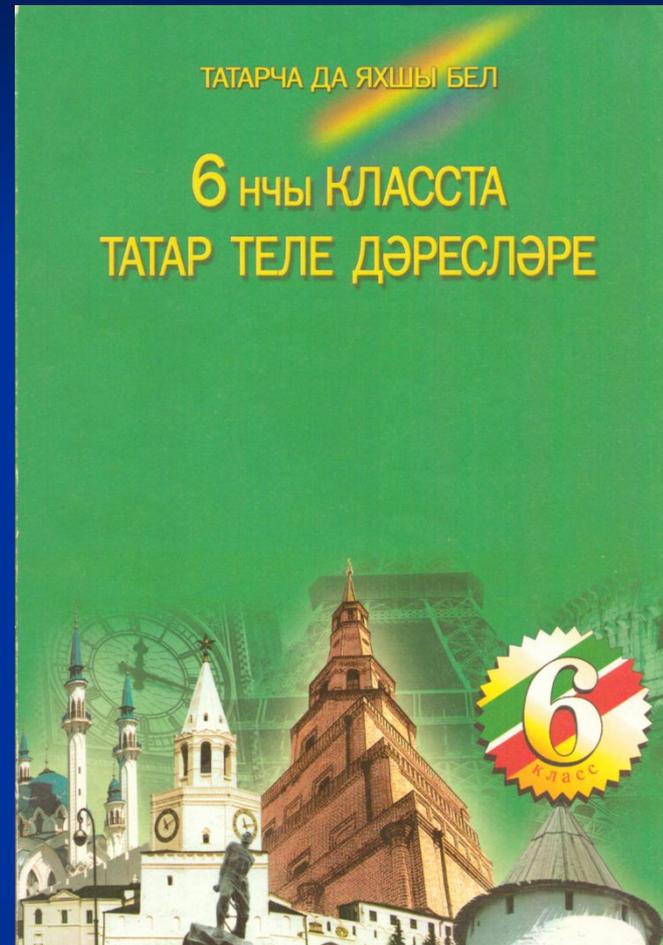
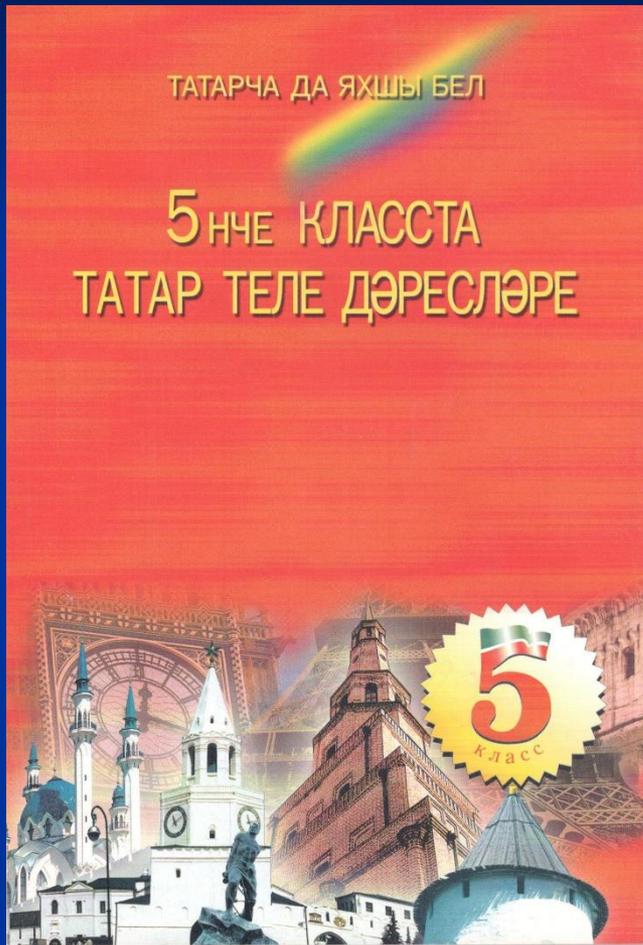
Чулпан алманы кем белән ашады? — _____

6. Үз фикереgezне языгыз.

Чулпан нинди кыз? — _____

Ни өчен балаларга күңелле булды? — _____

Методическое пособие для учителя (5 – 11 классы)

1 нче ТЕМА

САГЫНЫРБЫЗ СИНЕ, ЖӘЙ!

1 нче сентябрь — күңелле бәйрәм

А 1. Исемнәрнең Ю. к. һәм исем + сыйфат конструкциясен кабатлау.

Кая баралар? — Мәктәпкә, бәйрәмгә, линейкага.

1 нче сентябрь нинди бәйрәм / көн? — Күңелле бәйрәм / шатлыклы көн.

2. Шигыр сәнгатьле итеп уку һәм әңгәләгә буенча бәйләнешле сөйләмне үстерү өчен бирелә. Ятларга тәкъдим ителә.

3. Билгеле үткән заман формасында бирелгән фигыльләрне билгесез үткән заманның 3 нче зат күплек санына үзгәртеп әйтү.

Балалар иртә уянганнар, сикергәннәр, шатланганнар, ...

4. Изафәләрне искә төшерү һәм сөйләмдә активлаштыру.

а) Ук. Беренче сентябрь ай башымы?

У1. Әйе, ...

б) Ук. Спроси у Саши, 1 сентябры — конец осени?

5. Исемнәрнең күплек санын һәм сингармонизм законнын кабатлау.

6. *н, ң, м* хәрәфләренә тәмамланучы исемнәрнең күплек санын, сыйфатның чагыштыру дәрәжәсен искә төшерү.

Укучыларның игътибарын калын хәрәфләр белән бирелгән кушымчаларга юнәлтәбез.

7. *н, ң, м* хәрәфләренә тәмамланучы исемнәрнең күплек санын, сыйфатның чагыштыру дәрәжәсен кабатлау.

Ук. Дәресе, чыннан да, сез килешсезме? Сентябрь көз аемы? Сентябрьдә көннәр кыскаракмы?

8. Шигыр ярдәмендә бәйләнешле сөйләргә өйрәтү. Өй эше итеп бирергә тәкъдим ителә.

У. 1 нче сентябрьдә без иртә уяндык, сикереп тордык, ...

9. 1 нче сентябрьдә һәм 1 нче сентябрьдән формаларын дәрәжә куллану. Күнегүдә *а* һәм *б* пунктларында жөмлөләрнең бирелү тәртибе туры килми, шуңа күрә укучылар өчен авыр жөмлөләрне берничә тапкыр парлап укыйбыз. Русча-татарча вариантын берничә тапкыр парлап айткәннен соң, ныгыту күнегүләре эшлибез. Укытучы күнегүдәгә жөмлөләрне бирә, укучылар тиешле вариантын айтәләр.

Ук. Яңа фәннәр өйрәнәбез.

У. Беренче сентябрьдән.

Ук. Жәйгә каникул тәмамлана.

У. Беренче сентябрьдә.

10. 9 нчы күнегүдәгә жөмлөләрне мәгънә буенча икегә бүлүп уку. Һәр укучы үзе турында айтә.

11. Актив кулланышка керту өчен бирелә. Алдагы дәрәжәләрдә мөмкин булган саен туры килгән ситуацияләрдә кулланабыз.

12. *Кем өчен?* сөйләм үрнәген ныгыту. 9 нчы күнегүдәгә жөмлөләр белән эшләү.

а) Укытучы башта укучыларга сорау бирә, укучылар һәрберсе үзе турында сөйли.

Ук. Кем өчен 1 нче сентябрь күңелле / берәз күңелсез бәйрәм? Ни өчен?

У. 1 нче сентябрь минем өчен ... , чөнки ...

б) Укучылар парлап эшлиләр. Укытучы, парлы эш вакытында парталар арасында йөрәп, балаларның сөйләшүләрен тыңлый. Кирәк булса ярдәм итә.

в) Парлы эш тәмамланганнан соң, һәр пардагы бер укучыдан нәтижә ясату.

У1. Минем өчен 1 нче сентябрь — күңелле бәйрәм, чөнки ...

Ә аның өчен (күршесенә күрсәтә) ... , чөнки ...

Күнегүләренә эшләгәндә, дәрәжәләр ачык, 9 нчы күнегүне укып җавап бирергә рәхсәт ителә. Күнегү материалы алдагы дәрәжәләрдә сөйләм зарядкасында ныгытыла.

13. Бәйләнешле сөйләргә өйрәтү. 9—12 нче күнегүләрдәгә материалны берләштереп сөйләү. Өй эше итеп бирергә тәкъдим ителә.

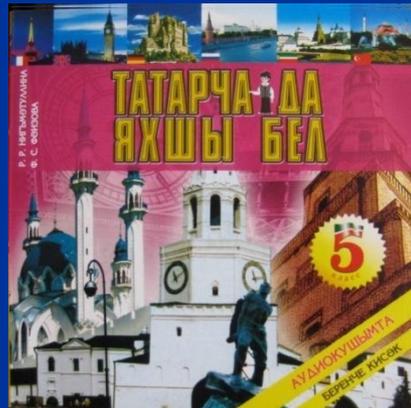
14. Дәрәскә Шәүкәт Галиевнең шигырләр җыентыгын алып килергә тәкъдим ителә.

Беренче кисәк (1—3 нче темалар)

Дәрәс тәртибе	Дәрәс темасы	Грамматик материал	Лексика	Сөйләм үрнәкләре	Әдәби әсәрләр
1 нче тема. Сагыңырбыз сине, жәй! (21 дәрәс)					
1	1 нче сентябрь — күңелле бәйрәм (1—8 нче күнәгүләр)	Сыйфатның чагыштыру дәрәжәсе Изафә бәйләнешле исемнәр Иярчен сәбәп жөмлө	көз ае, жәй ахыры, уку елы, Белем көне, буш вакыт, күрше, ку- нак, фән, өлкән, иртә	1 нче сентябрь — уку ельның башы. Август — жәй ае, шуңа көннәр жылырак.	<i>М. Әхмәтгал- лиев.</i> Беренче көн
2	1 нче сентябрь — күңелле бәйрәм (9—13 нче күнәгүләр)	Бәйләк (<i>белән</i>) Бәйләк (<i>өчен</i>) Иярчен сәбәп жөмлө	төмамлана, таныша, очраша, өйрәнә, өзәрли, башлана	1 нче сентябрьдә кемнәр белән очрашасыз? Кем өчен күңелле бәйрәм? Минем / синең / аның өчен. Минем өчен бе- раз күңелсез бәйрәм. 1 нче сентябрьдә / 1 нче сентябрьдән нишлибез?	

3	1 нче сентябрь — күңелле бәйрәм (14—21 нче күнәгүләр)	Бәйләк (<i>өчен</i>) Иярчен сәбәп жөмлө	күчә, үсә	1 нче сентябрьдә яздан көзгә күчтек. Сентябрьдә без бер елга үстек. 1 нче сентябрь — ми- нем өчен берәз күңелсез бәйрәм, чөнки ... 1 нче сентябрьдән иртәрәк торам, чөнки ...	<i>Р. Башар.</i> Бер елга үскәнмен
4	Барыгызга да хәерле көн телим! (1—9 нчы күнәгүләр)	Исемнәрнең иркәләү- кечерәйтү формасы Вакыт рәвешләре	Хәерле иртә / көн / кич, өнкәм / өткәм / өбкәм / балакаем! Тыныч йокы	Барысы да искечә. Эшләрегез ничек? Яңалыклар бармы? Сезне чын күңелдән котлыйбыз!	<i>Л. Лерон.</i> Хәерле иртә!
5	Барыгызга да хәерле көн телим! (10—16 нчы күнәгүләр)	Зат алмашлыкларының Ю.к. белән төрләнеше Вакыт рәвешләре	иртән, иртә белән, көндөз, кичен, кич белән, төнлә, теләк, тели	Иртән кешеләр бер- берсенә: «Хәерле иртә!» — диләр. Эти-әниләр иртән өйдән өшкә баралар. Алар кичен эштән өйгә кай- талар. Мин сиңа тыныч йокы телим. Ул сезгә бәхет тели. Укытучыбыз безгә яхшы теләкләр тели.	
6	Барыгызга да хәерле көн телим! (17—22 нче күнәгүләр)	-лы/-ле, -сыз/-сез кушым- чалары белән ясалган сыйфатлар Боерык фигыльнең 2 нче зат формасы (берлек һәм күплек санда)	тәртипле, акыл- лы, әйбәт, олы- лар, өлкәннәр, уныш, бәхет, котлый	Игътибарлы бул / булы- гыз! Тәртипсез булма / булмагыз! Хәерле юл! Хуш / Хушыгыз!	<i>Б. Рәхмәт.</i> Мәктәпкә!

Аудиодиски

Учимся учить

Учимся учить

мастер-классы автора в г. Москва

Мастер-классы УЧИТЕЛЕЙ - ЭКСПЕРИМЕНТАТОРОВ

мастер - классы автора

Елабуга

Казань

Набережные Челны

Альметьевск

Общение детей с гостями семинаров

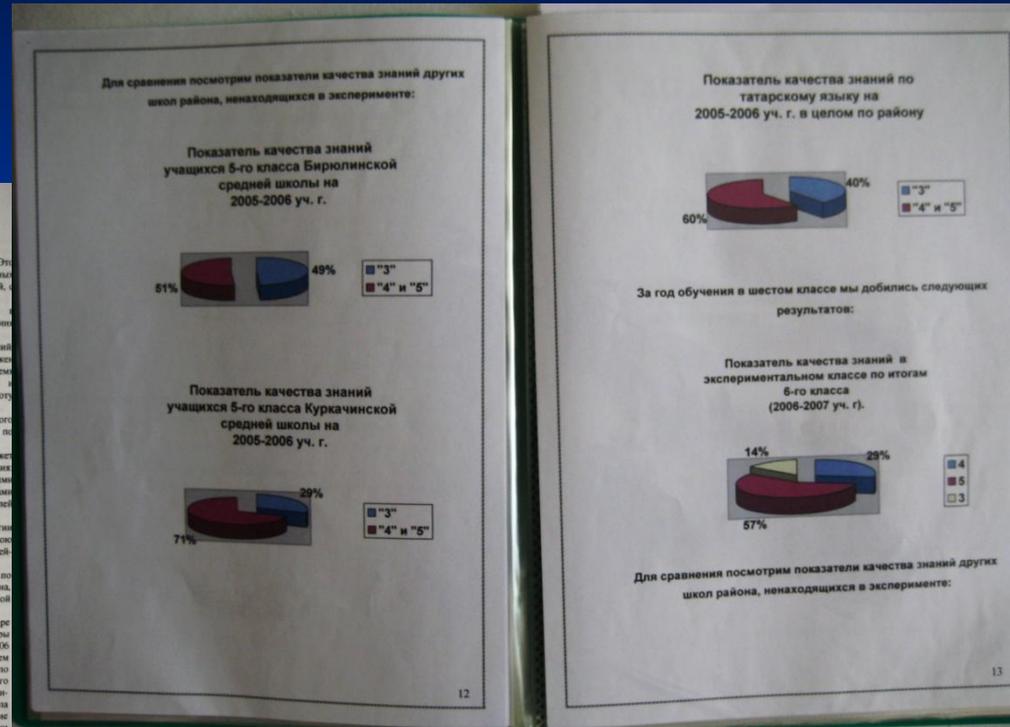
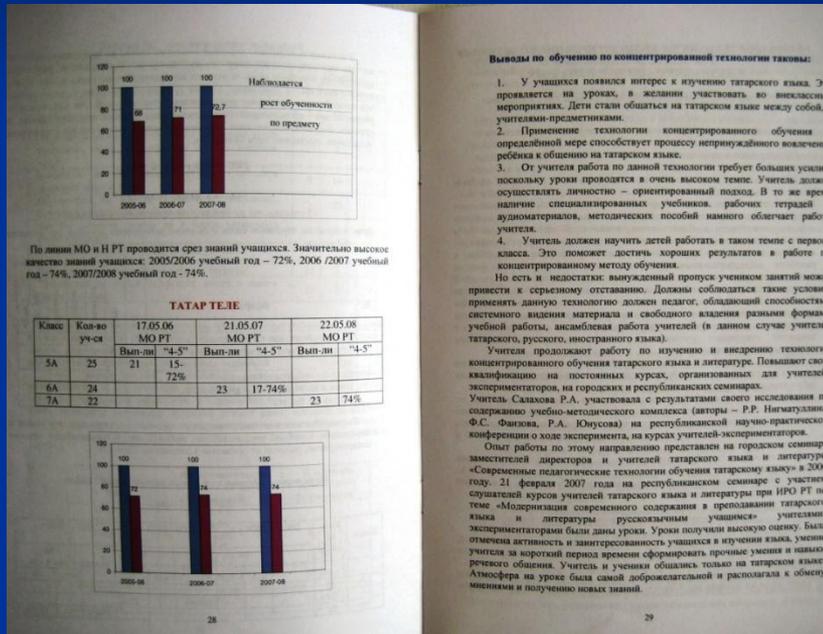
Республиканские конференции Казань, ИРО РТ

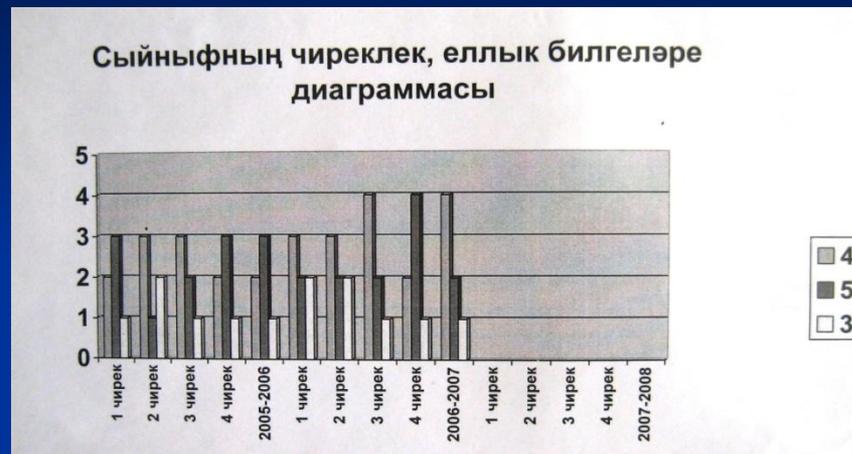
Учителя-экспериментаторы делятся опытом

Результаты экспериментальной деятельности

Ведение мониторинга

ОБОБЩЕНИЕ ОПЫТА

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Лицей №14»
Зеленодольского муниципального района
Республики Татарстан

ЭКСПЕРИМЕНТ

по реализации технологии
концентрированного обучения
в процессе преподавания татарского и иностранного
языков

РАЗРАБОТКИ УРОКОВ

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Лицей №14»
Зеленодольского муниципального района
Республики Татарстан

ЭКСПЕРИМЕНТ

по реализации технологии
концентрированного обучения
в процессе преподавания
татарского и иностранного
языков

Критерии оценки УМК «Татарча да яхшы бел»

«Татарча да яхшы бел» укыту-методик комплексының беренче кискәген бәяләү

Казан, 13.02.07

Т/с	Бәяләү критерийләре	«5»	«4»	«3»	«2»	Искәриә
1.	«Татарча да яхшы бел» ул - УМК: комплексының һәр берәмлеге бер бөтенне тәшкит итүче, тыгыз бәйләнештөгә, бер-берсен тулыландыручы, укучы һәм укытучы өчен белем чыганагы - программа - дәреслек - методик кулланма - эш дәфтәре - аудио материал - контроль эш өчен - махсус дәфтәр					
2.	Дәреслеккә эчтәлегә: - темадагы сөйләм материалының логик эзлеклелектә бирелү дәрәжәсе - сөйләм материалы үзләштерүен диалектик логика принцибына корылу дәрәжәсе - сөйләм материалының һәм аралашу ситуацияләренә яшь үзгәрешләренә туры килү - сөйләм материалының аңлаешлы (доступность) булуы - грамматик материалының лексика бөлән эзлекле бәйләнеше - грамматик материалының ныггыту күнегүләренә эзлеклелеге һәм үзара бәйләнеше - фәнник (фәнни мөгълүмат салынган булу) - предметара бәйләнеше салынган - сөйләм					

	материалының күләме, чамаланышы (дозировка) - компьютер техникасын куллану мөмкинчелеге салынган (контроль, диагностика үткөрү максатында)					
3.	Дәреслек эчтәлегенә укучының ижади фикер үсешен формалаштыруга юнәлтелгән материал салынган (үзләштерелгән конструкцияләр аша сөйләмгә, телсә нинди контекстка һәм лексик тематикага күчү мөмкинчелеген тәмин итә): а) проблеманы аерып ала һәм куя белү күнекмәсе үсеш өчен б) ситуацияне анализлый белү күнекмәсе үсеш өчен в) күңелдән (в уме) гәмәл башкара белү күнекмәсе үсеш өчен г) модельләштерүгә сәләтлелек белү күнекмәсе үсеш өчен д) рефлексиягә сәләтлелек белү күнекмәсе үсеш өчен					
4.	Дәреслеккә кергән текстлар һәм аларның теле а) тексттагы мөгълүмат мавыктыргыч һәм кызыклы б) теле төгәл, ачык, мөһнә төсмерләрен тоемлауга юнәлтелгән, татар теленә сөйләм үрнәге булып тора ала					

Мөғарифне үстерү институты
милли мөғариф лабораториясе мөдире

М.Г. Мозаффарова

Авторлар төркеме житөкчесе

Р.Р. Нигматуллина

Обмен опытом

